

Verslag van een lerend netwerk

ONDERWIJS-
VERNIEUWING EN
ONDERZOEK OP
ÉÉN KUSSEN?!

Hoe kunnen we de relatie tussen onderwijsvernieuwing en onderzoek in het mbo versterken? Welke kennis hierover kunnen we bijeenbrengen en benutten? Vanuit een gedeelde nieuwsgierigheid hebben geïnteresseerden uit het hele land deelgenomen aan een reeks bijeenkomsten. In dit artikel delen we de aanpak en inzichten van dit lerende netwerk.

SANDRA WAGEMAKERS, NIEK VAN DEN BERG, ANDREA KLAELJSEN EN PIETER BAAY

SAMEN LEREN OVER ONDERZOEK BIJ ONDERWIJS- VERNIEUWING

Onderzoekend werken krijgt in het mbo steeds meer body, maar is zeker nog niet vanzelfsprekend. Onder meer docentonderzoekers, practoren, collega's die een studie volgen of promotieonderzoek doen, en ook onderzoekers van buiten,

ONDERZOEKEND WERKEN IN HET MBO IS NOG NIET VANZELFSPREKEND

laten zien wat onderzoek in het mbo kan zijn. Tegelijkertijd herkennen ze de vraag hoe te zorgen voor mede-enthousiasme bij collega's in de school om onderzoekend te werken en onderzoek beter te benutten bij onderwijsvernieuwing. Hoe kun je voor anderen invoelbaar maken wat onderzoekend werken oplevert en dat het een duurzame investering in onderwijskwaliteit is?

Met een groep geïnteresseerden binnen en rond het mbo hebben we vijf online bijeenkomsten over de verbinding tussen onderzoek en onderwijsvernieuwing geïnitieerd en begeleid. In deze groep zaten onder meer docent-onderzoekers, adviseurs, practoren en lectoren, elk deelnemer uit de netwerken rondom de Mbo Onderzoeksdag en het Netwerk lectoren, hogleraren en practoren beroepsonderwijs (gefaciliteerd door ECBO). De bijeenkomsten vonden plaats tussen december 2021 en mei 2022. Hoofddoel was om samen te leren over hoe duurzame onderwijsvernieuwing en onderzoek hand in hand kunnen gaan. Ook wilden we daarbij praktijkkennis en onderzoekskennis met elkaar verbinden. We gebruikten daarvoor diverse gespreksvormen, met intrigerende namen als 'brandende vragen', 'liefdevol roddelen' en 'vissenkomp' (nieuwsgierig? neem contact op!).

De deelnemers hadden ieder zo hun eigen beweegredenen om mee te doen. Hoe verschillend ook hun rol in hun organisaties, of hoe verschillend hun actieve betrokkenheid bij onderzoek en/of onderwijsvernieuwing, rode draad in al die beweeg-

redenen was de nieuwsgierigheid om te kijken hoe het in ieders eigen werkpraktijk nóg beter kan.

IN VIJF ONLINE BIJEEKOMSTEN MET VERSCHILLENDE WERK- VORMEN VERBONDEN WE PRAKTIJKKENNIS EN ONDERZOEKSKENNIS AAN ELKAAR

Vertrekkend vanuit ieders praktijkvragen (bijeenkomst #1), concludeerden we al snel dat iedereen tegen soortgelijke situaties en uitdagingen aanloopt. We analyseerden gezamenlijk twee praktijkvoorbeelden in een 'vissenkomp' met een binnen- en buitenkring (#2). Actief luisteren, zonder vragen te mogen stellen in de buitenkring was hierin het meest leerzaam. We bedachten dat het tijd was om praktijkinzichten en inzichten uit eerder onderzoek bij elkaar te brengen. Hiervoor gebruikten we een mural (#3). Hierop bouwden we verder door heel actief te pendelen tussen kennis en casus (#4). Het bleek voor iedereen zeer leerzaam om vanuit verschillende expertises samen bewust en expliciet onderzoeksmodellen, tools en inzichten te verbinden met praktijkverhalen, bijvoorbeeld door met het instrument *Samen Onderzoekend Werken* van Consortium Tools voor Teamleren (2022) naar een casus te kijken (*). In een slotbijeenkomst reflecteerden we op de meerwaarde van stilstaan en samenkomen om in eigen praktijken stappen voorwaarts te kunnen zetten (#5).



INHOUDELIJK ACTIVEERDEN WE ONZE KENNIS OVER ONDERZOEKEND WERKEN AAN ONDERWIJSVERNIEUWING

In de uitwisseling van praktijkkennis en onderzoekskennis deden we verschillende inzichten op, soms activeringen of expliciteringen van wat we eerder al hadden geleerd, soms echt nieuw. Zo zagen we dat praktijkvraagstukken startpunten voor verandering zijn, waarbij onderzoek vaak kan helpen. Het belang daarvan wordt gevoeld in de lokale onderwijspraktijk. De noodzaak tot verandering komt vanuit verschillende lagen in de organisatie. Onderzoek wordt daarbij een vanzelfsprekend onderdeel, ingebed in de bestaande werkzaamheden en verbonden met wat er speelt in de organisatie.

Dit kan al kleinschalig en laagdrempelig, waarbij je al snel zichtbaar kunt maken wat onderzoekend werken oplevert. Bijvoorbeeld door bij ontwikkeltrajecten cyclisch te werken en door schurende vragen te stellen aan collega's, kun je bijdragen aan een onderzoekscultuur waarin onderwijsprofessionals elkaar blijven stimuleren, met elkaar sparren, nadenken en reflecteren op onderwijs. Dit betekent niet altijd dat je 'onderzoek' moet gaan doen, maar wel dat je mooie vragen hebt én die probeert te beantwoorden.

Bij grootschaligere varianten van onderzoekend werken, kan de eigen capaciteit binnen een onderwijsteam of projectgroep tekortschieten en zijn

(deels) vrijgestelde collega's binnen de school of onderzoekers van buiten nodig. Een aanjager met een concreet doel om onderzoek te gebruiken in de praktijk kan behulpzaam zijn. Zo blijft het op de agenda en valt het onderzoek of onderzoekend werken niet van de kar. Die aanjagers zijn grensgangers die buiten en binnen verbinden en helpen om grenspraktijken te ontwikkelen, de tussenruimte te vullen en te bewaken dat onderzoek in de bestaande werkzaamheden ingebed kan worden en blijven. Dit vraagt om gelijkwaardige en wederkerige samenwerking tussen onderwijsprofessionals en onderzoekers onderling en met elkaar, waarbij je een gezamenlijke taal creëert.

Naast onderzoek integreren in bestaande werkpraktijken kan het soms juist helpen om een onderzoekslijn te benoemen náást een onderwijsinnovatielijn om zo het belang van onderzoek te benadrukken. Ook dan zijn grensgangers nodig die de verbinding leggen, nu tussen het onderzoek en de innovatie. Welke innovatievragen hebben (welk) onderzoek nodig? Als het onderzoek in een aparte werklijn zit, hoe verbind je die dan met de innovatielijn?

Hoewel deze inzichten niet steeds nieuw bleken te zijn voor de deelnemers aan de bijeenkomsten, helpt het delen van deze inzichten en praktijken wel. Zo wordt onze kennis opnieuw geactiveerd en verrijkt. Bovendien is de praktijk weerbarstiger dan de theorie. Toepassen

van deze inzichten blijft lastig en hier gezamenlijk over praten vanuit concrete praktijken helpt om in je eigen werkcontext volgende stappen te zetten.

DOCENT-ONDERZOEKERS,
ADVISEURS, PRACTOREN
EN LECTOREN WAREN
BETROKKEN

UITWISSELING MET ELKAAR HELPT, MAAR KAN NOG BETER ALS WE HET GERICHTER VORMGEVEN

Uit de evaluatie van het initiatief hebben we veel geleerd over het proces dat we met elkaar doorlopen hebben. Goed begeleide bijeenkomsten met nieuwsgierige, leergierige deelnemers en begeleiders zijn heel belangrijk voor goede verdieping. De gesprekken naar aanleiding van ieders casus zijn heel interessant, ze helpen om weer even uit de hectiek te komen en de kansen voor onderzoek in het dagelijkse werk te zien. Tegelijkertijd kan het ook nog beter:

- Het zou beter zijn als we ons leren gedurende zo'n initiatief meer expliciteren. De praktijkkennis die tijdens de bijeenkomsten boven water kwam is niet te onderschatten, maar we hebben soms te weinig gedocumenteerd hoe we »

waaraan hebben samengewerkt en wat we daarvan leerden. Daar waar we het wél deden, hadden we daar in latere bijeenkomsten tot en met nu nog profijt van. Ook individuele deelnemers profiteerden van de gedocumenteerde leerervaringen. Een van de casusinbrengers kon bijvoorbeeld door het gevoerde gesprek tijdens een van de bijeenkomsten in haar werkpraktijk ook weer volgende stappen zetten. Een andere deelnemer merkte dat het naar binnen halen van mensen met onderzoekende expertise en concrete doelen handig is. Dat maakt dat ze is gaan onderzoeken of ze binnen de school stagiaires met een onderzoeksvraagstuk kunnen verbinden.

- We zouden nog meer vanuit concrete praktijken uit kunnen

wisselen. De bijeenkomsten waar we concrete casussen inbrachten, leverden het meeste op, zowel voor de casusinbrenger als de andere deelnemers. De concrete praktijken helpen bij het verbinden van kennis en praktijk.

- We hadden als groep meer kunnen afstemmen over doel, inhoud en aanpak. Nu was iedereen welkom die interesse had, iedereen kon naar believen in- of uitstappen, en de facilitering lag voor het overgrote deel bij de initiatiefnemers. Een volgende keer zouden we toewerken naar een compactere groep die als professionele leergemeenschap werkt, met de bijbehorende regels. Bijvoorbeeld: je bent er op tijd, we delen onze inzichten, benutten andere bronnen, we zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor

de inhoud, we werken iteratief onderzoekend samen, we werken iedere bijeenkomst naar concrete opbrengsten toe, we hebben een digitaal platform voor uitwisseling, consultatie en documentatie, tijdens en tussen de bijeenkomsten.

- Lastig was dat het gehele traject en dus alle bijeenkomsten online waren. Sommigen kenden elkaar wel al, anderen nog niet. Hoe kom je dan tot een samenwerkende groep met voldoende groepsbinding? Online kan veel, maar bijvoorbeeld een fysieke startbijeenkomst had verschil kunnen maken in die groepsbinding.

Inmiddels zijn we een jaar verder. Wat startte als een pilot voor een lerend netwerk, heeft vooralsnog geen vervolg gekregen. We zijn wel nieuwsgierig wat iedereen intussen met de opgedane inzichten heeft gedaan. Onderzoekje doen? Nee, we blijven als initiatiefnemers en begeleiders even op onze handen zitten, we komen iedereen wel weer ergens tegen! ■

SANDRA WAGEMAKERS, ADVISEUR
ONDERZOEK IN ONDERWIJS & ONDERZOEKER
BIJ LECTORAAT SAMEN LEREN & WERKEN
(AVANS); NIEK VAN DEN BERG, LECTOR
GRENSPRAKTIJKEN VAN OPLEIDERS EN
ONDERZOEKERS (AHW) EN ONDERZOEKER/
ADVISEUR (STRIX ALUCO – ONDERZOEK &
INNOVATIE); ANDREA KLAUIJSEN, PRACITOR
GEPERSONALISEERD LEREN (VISTA COLLEGE);
PIETER BAAY, ONDERZOEKER & OPRICHTER
ONDERWIJS124

Noot

(*) Zie voor het instrument *Samen Onderzoekend Werken van Consortium Tools voor Teamleren (2022)* het praktijkboek *Samen onderzoekend werken in het mbo* <https://doi.org/10.46884/2022.1>.

advertentie

all you can learn.

80+ keuzedelen, 8 generieke delen, 1 profieldeel.
Eén plek, één prijs.

Inclusief examen

Dé onderwijscatalogus voor next-level keuzedelen

- ✓ Blended learning, actie gestuurd
- ✓ Groeiend aanbod, altijd up to date
- ✓ Leerroute(s) in belevingswereld student
- ✓ Inhoud aanpasbaar naar wens docent

Ga naar allyoucanlearn.nl en probeer 10 dagen gratis!